

Türk Yayın Hayatından Dünyaya Açılan Yepyeni Bir Pencere: *Turkish Book Review*

Mehmet Kalpaklı

İlk sayısı 2007 yılı sonunda çıkan *Turkish Book Review*, Türk edebiyatı ve yayın dünyası üzerine İngilizce olarak yayımlanan tek tanıtma dergisi olma özelliğini taşıyor. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi'miz tarafından yayımlanmakta olan ve dünyada Türk edebiyatı üzerine sadece İngilizce yazılar içeren ilk bilimsel dergi olan *Journal of Turkish Literature* yanında, sadece kitap tanıtımlarına, Türk edebiyatı ve kültürü üzerine kısa yazılara yer veren böyle bir derginin mevcudiyetini mutlulukla karşılıyoruz.

Turkish Book Review, kitap satışlarının milyonlarla ifade edildiği Batı yayın dünyasında örneklerine çokça rastladığımız kitap eleştirisi ve tanıtımı dergilerinin Türkiye'deki tek örneğidir. Dergi, görsel özelliği yanında kağıdının ve tasarımının kalitesiyle de göz doldurmaktadır.

Önce Yaşar Kemal'in sonra Orhan Pamuk'un uluslararası edebiyat alanındaki başarıları ve nihayet Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanması; hemen ardından Türkiye'nin ve Türk edebiyatının Frankfurt Kitap Fuarı'nda onur konukluğu ile dünya edebiyat kamuoyunun ilgisinin Türk edebiyatı üzerinde yoğunlaştığı bir dönemde, böyle bir yayının ortaya çıkması daha da önem kazanmıştır.

Turkish Book Review'la tanışmam Şubat 2008'de Amerika'nın Seattle şehrinde yapılan ve benim de düzenleyicileri arasında bulunduğum "The Year of Turkish Literature" (Türk Edebiyatı Yılı) etkinlikleri sırasında oldu. Walter G. Andrews, Aron Aji, Maureen Freely, Erdağ Gökner'dan oluşan ve Türk edebiyatı yazar ve şairlerinden çeviriler yapan "çetemiz" bir kahve molasında, Türk edebiyatının dünyada görünürlüğü, çevirilerin ve kitap tanıtımlarının yetersizliği hakkında, biraz da ümitsizce konuşurken Erdağ çantasından *Turkish Book Review*'in ilk sayısını çıkardı. Doğrusu büyük bir heyecanla sayfaları çevirmeye başladım. Hepimizin "Nihayet!" dediğini hatırlıyorum. Gerçekten de nihayet, Türk edebiyatı ve kültürü üzerine İngilizce olarak yayımlanan, yani dünyaya bir pencere açan bir kitap tanıtım dergisi vardı elimizde.

Turkish Book Review bu günlerde dördüncü sayıya hazırlanıyor. İlk üç sayıda, Türk edebiyatının yeni yayımlanmış eserleri, önceki yıllarda çıkmış kitap ve dergileri hakkında tanıtım yazıları, çevirmenlerle yapılan söyleşiler, edebiyat dünyamızda son zamanlarda öne çıkan konular ve yazarlar / şairler hakkında kısa makaleler, vs. ile son derece dolu bir dergi *Turkish Book Review*. Batı'da çıkan edebiyat tanıtım kitaplarından hiçbir eksiği yok. Üstelik her sayı, kalitesi daha da artıyor. Popüler kültüre ait kitaplar, müzikle ve sanatla ilgili kitaplar, piyesler ve sinema kitapları, siyaset bilimi ve sosyal bilim kitapları, dilbilim ve tarih kitapları, yemek kitapları, seyahat kitapları ve nihayet İstanbul'un yaklaşan kültür başkentliğine bir gönderme olan İstanbul kitapları *Turkish Book Review*'in sayfalarında dünya penceresinden kendilerini

gösteriyorlar.

Dergi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çok başarılı TEDA (Türk Edebiyatının Dışa Açılımı) projesi kapsamında büyük hız kazanan Türk edebiyatını dünya dillerine çevirme faaliyeti ile Türkçeden çevrilecek kitaplar konusunda arayış içinde olan yayınevlerinin, ajansların ve çevirmenlerin ilk başvuracakları kaynak durumunda. Türk edebiyatında ve kültür hayatında neler olup bitiyor, dikkate değer kitaplar hangileridir, Türk edebiyatının yol haritasındaki belli başlı isimler kimlerdir, hep *Turkish Book Review*'da cevaplarını buluyor.

İlk üç sayı içinde yer alan ve benim çok önemli bulduğum Türk edebiyatından İngilizceye çeviriler yapan kişilerle söyleşilerde Türk edebiyatını bir başka dile çevirmenin en temel meseleleri ele alınıyor. Aron Aji söyleşi ile Bilge Karasu çevirileri ve Erdağ Gökner söyleşi ile Ahmet Hamdi Tanpınar (*Huzur*) çevirisi bağlamında Türk edebiyatından İngilizceye çeviriler yapan bu iki önemli çevirmenin karşılaştıkları güçlükleri ve bunlara buldukları çözümleri, orijinal eser ile çevirisi arasındaki ilişkiyi bizzat sahanın uzmanlarının değerlendirmelerinden öğreniyoruz.

Saliha Paker söyleşi ile Türk edebiyatını ve Talat S. Halman söyleşi ile Türk şiirini çevirmenin en temel meseleleri ele alınmış. Bu konuşmalar çevirmenler için, özellikle çeviriye yeni başlayanlar için başvuru metni niteliğindedir.

Walter G. Andrews söyleşi ile "Dünya Sahnesindeki Türk Edebiyatı: İyi Haber ve Kötü Haber" başlığı altında Türk edebiyatının dünyada edindiği yer, yapılanlar ve yapılması gerekenler ele alınıyor. Andrews'un görüşleri, özellikle

kültür politikaları konusunda karar vericiler için çok önemli anahtar noktalara işaret ediyor.

Türk edebiyatının dünyada görünürlüğü, yapılacak kaliteli çevirilerin sayılarının artması, kitap eleştirilerinin belli başlı eleştiri dergilerinde yer bulması, Türkçeden yapılan çevirilerin kitabevleri ve yayıncılar için doyurucu satış rakamlarına ulaşması sayesinde olabilecektir. Türk edebiyatına gösterilen mevcut ilgiyi canlı tutmak, hatta daha da arttırmak zorundayız. Aksi takdirde, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü başarısı, Frankfurt Kitap Fuarı ve TEDA gibi başarılar kısa zamanda unutulacak, Türk edebiyatı bundan yirmi yıl önceki içe kapalı ve kendi kendine kalmış durumuna geri dönecektir.

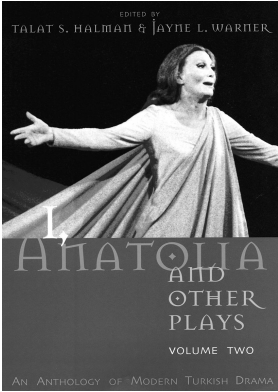
Türk edebiyatının dünyada varoluşu konusunda önemli bir çaba ortaya koyan ve büyük bir özveriyle yayımlandığını bildiğim *Turkish Book Review*'a yayın hayatında uzun bir ömür diliyorum. Böyle bir dergiyi yayımlama cesaret ve gayretinde buldukları için başta Editör Arzu Taşçıoğlu olmak üzere tüm emeği geçenleri candan kutluyorum.

An Anthology of Modern Turkish Drama**Hale Sert**

Editörlüğünü Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü Başkanı Prof. Talat S. Halman'ın ve Jayne L. Warner'ın yaptığı iki ciltlik *An Anthology of Modern Turkish Drama* (Modern Türk Oyunları Antolojisi) 2008'de Syracuse University Press yayınlarından çıktı. Bu eser, Türkçe oyunların İngilizce olarak yayımlandığı ilk büyük koleksiyon. Antolojinin ilk cildi *Ibrahim the Mad and Other Plays* (Deli İbrahim ve Diğer Oyunlar) ikinci cildi ise *I, Anatolia and Other Plays* (Ben, Anadolu ve Diğer Oyunlar) adını taşıyor.

Jayne L. Warner'ın önsözde belirttiğine göre antolojide yer alacak oyunların modern Türk oyunlarından canlı ve farklı örnekler olmasına çalışılmış. Bunlar Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Batı tarzının örnek alındığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin erken döneminde yazılan oyunlar arasından seçilmiş. Oyunlar farklı sosyal, ekonomik, siyasi konulara

değininirken, komediden trajediye çeşitlenmektedir. "I, Anatolia" (Ben, Anadolu), "White Gods" (Ak Tanrılar), "In Ambush" (Pusuda), "Bald Mehmet of Atça" (Atçalı Kel Mehmet), "The Mikado Game" (Mikado'nun Çöpleri), "Old Photographs" (Eski Fotoğraflar), "Vladimir Komarov", "A Ball for the Imaginative" (Hayallerin Balosu) adlı oyunlar bu bağlamda örnek verilebilir.

Melih Cevdet Anday, Nezihe Araz, Orhan Asena, Cahit Atay, Memet Baydur, Necati Cumalı, Güngör Dilmen, Refik Erduran, Aziz Nesin, A. Turan Oflazoğlu, Turgut Özakman, Başar Sabuncu, Dinçer Sümer, Haldun Taner, Ahmet Kutsi Tecer, Tunç Yalman gibi yazarlardan seçilen oyunlar Nilbahar Ekinci, Clifford ve Selhan Savcıgil-Endres, Refik Erduran, Allan R. Gall, Talat S. Halman, Nermin Menemencioglu, Nilüfer Mizanoğlu-Reddy, Murat Nemet-Nejat, John D. Norton, Nüvit Özdoğru ve Yeşim Salman çevirileriyle antolojide yer almaktadır.

Antolojideki eserler genel olarak ele alınan dönemlerin önde gelen oyunlarından seçilmiş. Her oyunun başında, yazarın kısa özgeçmişini ve oyun hakkında bilgi veren editörler, yine önsözde belirtildiği üzere bütün çevirileri Türkçe metinle karşılaştırmışlar ve titiz bir çalışmanın ardından konuşma İngilizcesine uygun olacak gerekli düzeltmeleri yapmışlar.

İçerisindeki tanıtıcı örneklerle İngilizce konuşulan dünyaya seslenen bu iki ciltlik antolojinin hedefi, dünya tiyatrosu ve edebiyatı araştırmalarında neredeyse görmezden gelinen Türk tiyatrosunun, araştırmacılar için bir kaynak meydana getirmesidir. Umarız bu çalışmayla İngilizce konuşulan dünyada Türkçe tiyatro sanatına ilgi çekilirken aynı zamanda zevkli bir okuma ve muhtemel sahnelemeler için imkân oluşur.

<hale@bilkent.edu.tr>

Her Şeye Rağmen "Önce Şiir Vardı"**Oğuz Güven**

Prof. Talat S. Halman, şair Hilmi Yavuz ve Mustafa Şerif Onaran'ın katılımlarıyla gerçekleşen "Önce Şiir Vardı" programı, 2008 yılının Ekim ayından itibaren, her pazar akşamı saat 23.15'te TRT 2'de ekrana geliyor. Halman, Yavuz ve Onaran, her hafta, Türk şiirinin belli başlı şairlerini, değişik bakış açılarıyla ve derinlemesine ele alıyorlar. Şiir okumalarıyla başlayan program, katılımcıların birbirlerine yönelttikleri sorularla ilerliyor ve program boyunca yer verilen örneklerle, Türk şiiri seyirciye çeşitli yönleriyle tanıtılıyor. Programda, tartışılan şairlerin şiirlerine geniş yer veriliyor. Şiirleri, Devlet Tiyatrosu sanatçıları Rüştü Asyalı ve Berin Ötenel seslendiriyor. "Önce Şiir Vardı" programı, içerdiği nitelikli tartışmalarla yalnızca akademisyenlere değil, bütün edebiyatseverlere hitap eden son derece renkli bir şiir programı.

Programda, 2008 Ekim ayından bu yana, Yunus Emre, Tevfik Fikret, Mehmet Akif Ersoy, Nâzım Hikmet, Faruk Nafiz Çamlıbel, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Behçet Necatigil, Attilâ İlhan ve Ümit Yaşar Oğuzcan, Orhan Veli gibi şairler, poetikaları ve Türk şiiri içindeki yerleriyle tartışıldı. Programın bazı bölümlerinde, "aşk şiirleri", "çeviri şiir", "Osmanlı sultanları ve şiir" gibi ilgi çekici konular ele alındı ve lirik şiir, tasavvufi şiir, edebiyat akımları ve şiir eleştirisi gibi önemli konular birçok bölümde gündeme getirildi. Programın "çeviri şiir" konusunu ele alan bölümünde Paul Valéry, Charles Baudelaire, Edgar Allan Poe, Louis Aragon, Elizabeth Barrett Browning, Edmond Rostand ve Ömer Hayyam gibi şairlerin şiirleri irdelendi. Program, özellikle bugüne kadar beş bine yakın şiir çeviren Halman'ın verdiği, şiir çevirisiyle ilgili önemli bilgilerle ilgi çekiciydi. Osmanlı sultanlarının sanatla ve özellikle şiirle ilişkilerinin incelendiği bir başka bölümde ise, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve Cem Sultan'ın şiirlerine yer verildi. Programda, Osmanlı sultanlarının şiirleri hem orijinaleri, hem de günümüz Türkçesine çevirileriyle okundu. "Önce Şiir Vardı", özellikle Yunus Emre, Mehmet Akif Ersoy, Ziya Osman Saba ve Attilâ İlhan'ın konu edildiği bölümlerde, katılımcıların farklı yorumları ile zenginleşerek ilginç tartışmalara sahne oldu.

Program, incelenen konular ve katılımcıların önemli yorumlarıyla olduğu kadar formatıyla da canlı bir şiir programı. Program çekimleri, genellikle TRT stüdyolarında gerçekleştiriliyor, ama Mehmet Akif Ersoy'un konu edildiği programın çekimleri, Birinci Millet Meclisi binasında gerçekleştirildi. "Osmanlı sultanları ve şiir" konusunun tartışıldığı programın çekimleri ise Topkapı Sarayı'nda yapıldı. Bu programa Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İsen konuk olarak katıldı.

"Önce Şiir Vardı" programına gösterilen ilgi, şiirin entelektüel hayatımızda bir edebî tür olarak hâlâ çok önemli bir yer tuttuğunu gösteriyor. "Önce Şiir Vardı", şiirin, diğer türlerin gideremediği bir gereksinimi karşıladığını gösteren önemli bir program.

<oгуzgu@bilkent.edu.tr>

Gölgelerden Harflere Hasan Ali Toptaş Sempozyumu

Yalçın Armağan

Türk edebiyatının en özgün isimlerinden biri olan Hasan Ali Toptaş'ın yapıtlarını değerlendirmek amacıyla İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, 20 Aralık 2008 tarihinde bir sempozyum düzenledi. Toptaş'ın yapıtları hakkındaki ilk kapsamlı etkinlik olan sempozyum, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin Santralistanbul kampüsünde gerçekleştirildi. Üç oturumdan oluşan etkinliğin ilk oturumunda akademisyenler ve eleştirmenler Toptaş'ın yapıtlarını değerlendirirken son oturumda yazar, kısa bir konuşma yaptı ve kendisine yöneltilen soruları yanıtladı. Sempozyumun açış konuşmasını yapan İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi Süha Oğuzertem, Hasan Ali Toptaş'ın yapıtlarında "gölge, hayal, uyku, karanlık" gibi ifadelerin sıkça geçtiğini ve yapıtlarının bugüne kadar bu türden kavramlar eşliğinde okunduğunu, dolayısıyla yazarın yapıtları üzerinde bir belirsizlik oluştuğunu dile getirdi. Oğuzertem'in ardından yine İstanbul Bilgi Üniversitesi'nden Sibel Ercan, "Hasan Ali Toptaş'ın Yaşamı ve Edebî Yolculuğu" başlıklı sunuşunda, Toptaş'ın yapıtlarına ve yaşamına dair bilgileri fotoğraflar eşliğinde aktardı.

Süha Oğuzertem'in açış konuşmasının ve Sibel Ercan'ın sunuşunun ardından, sempozyumun ilk oturumunda İstanbul Bilgi Üniversitesi'nden Jale Parla, Bahçeşehir Üniversitesi'nden Pelin Aslan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü yüksek lisans öğrencisi Cüneyt Tabanlıoğlu ve Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü yüksek lisans öğrencisi Elif Türker bildirimlerini sundular. Birinci oturumun ilk konuşmacısı Jale Parla, "Toptaş'ta Hüzün ve Haz" başlıklı bildirisinde Hasan Ali Toptaş'ın *Bin Hüzünlü Haz* kitabından yola çıkarak yazarın roman tekniğinin çağdaş kuramlar açısından yerini saptadı. Parla'nın ardından söz alan Pelin Aslan, "Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarında Suskunluğun Kırılışı" adlı bildirisinde Toptaş'ın romanlarında "yokluk" fikrini psikanalitik açıdan ele aldı. Pelin Aslan'ın ardından Cüneyt Tabanlıoğlu, "Geniş Zamanın Taşrası: *Gölgesizler*" bildiriyle Toptaş'ın yapıtlarında özel bir anlamı olan "taşra'yı sorguladı. İlk oturumun son konuşmacısı Elif Türker, hazırlamakta olduğu yüksek lisans tezinden yola çıkarak Toptaş'ın romanlarında tasavvufun izini sürdürdü.

Sempozyumun ikinci oturumunda, dil yazılarıyla tanınan Necmiye Alpay, Can Yayınları'ndan Faruk Duman, Özyeğin Üniversitesi'nden Çimen Günay-Erkol ve Bilkent Üniversitesi'nden Mahmut Temizyürek konuştular. Necmiye Alpay, "Hasan Ali Toptaş'ın Denemelerine Dair" başlıklı bildiriyle Toptaş'ın denemelerinde dil kullanımını şiir dili açısından yorumlarken, Çimen Günay-Erkol "Toptaş'ın Romanlarında Güçsüz Erk, Gölgesiz Erkek" başlığını taşıyan bildiriyle yazarın romanlarında erkekliğin nasıl temsil edildiğini ele aldı. Faruk Duman ise Toptaş'ın romanlarının bugüne kadar yanlış değerlendirildiğini belirttikten sonra, *Uykuların Doğusu* romanını yorumladı. Sempozyumun ve oturumun son konuşmacısı Mahmut Temizyürek, "Rüyasındaki Yazarın Kâtibi" başlıklı konuşmasıyla, Toptaş'ın romanlarındaki anlatıcı kişinin konumunu sorguladı.

Sempozyumun sonunda, Hasan Ali Toptaş sahneye çıktı

ve "Okuyana Mektup" başlıklı yazısını seyircilerle paylaştı. Toptaş'ın *Harfler ve Notalar* kitabında yer alan bu yazı, yalnızca okura seslenmekle kalmayıp yazarın edebiyat anlayışını da özetliyordu. Toptaş, seyircilere / okurlara şöyle seslendi: "[M]asaya oturmadan önce benim yapmam gereken en önemli iş seni unutmaktır.

Unutmazsam asla yazamam çünkü; elimde kalem öylece kalakalırim kâğıdın başında. Ardından da, ne kadar uzak ve anlayışlı olursan ol, özgürlüğümün senin varlığınla kuşatıldığını düşünürüm. [...] Sana yazmaktan değil, senin için yazmaktan korkarım" (*Harfler ve Notalar*, Doğan Kitap, 2006, s. 10). Toptaş'ın konuşmasının ardından okurlar, yazara sorularını yönelttiler. Sempozyum, Hasan Ali Toptaş'ın yapıtlarını değerlendirmekte ve yazarın Türk edebiyatında özgün yerini saptamakta ilk ve kapsamlı bir etkinlik olarak anılmayı hak edecek nitelikteydi.

<armagany@bilgi.edu.tr>

S. Elif Aksoy'un Makalesi *Journal of Interdisciplinary Studies*'de Yayımlandı

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü doktora öğrencilerinden Süreyya Elif Aksoy'un "Muslim-Christian Dialogue in Peyami Safa's *The Armchair of Mademoiselle Noraliya*" başlıklı yazısı *Journal of Interdisciplinary Studies* adlı hakemli yayının "Globalization and Its Discontents: Modernization, Culture and Religion" özel sayısında (2008: 20. cilt. No: 1/2) yayımlandı. Aksoy'un yazısı, 2-5 Ağustos 2007 tarihlerinde San Francisco Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyumda sunulan aynı başlıklı bildiriden yayıma hazırlanmış. Yazıda, Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* adlı romanında modernitenin bireyleri sürükleyebileceği anlamsızlık duygusu ve iç huzursuzluğuna çare olarak Safa tarafından önerilen bireysel mistisizm anlayışı ile bu anlayışın temelinde yer alan İslamiyet ve Hıristiyanlık arasındaki ortak zemin işleniyor.

Aksoy'a göre bildirinin sempozyumda ilgiyle karşılanıp yayımlanmak üzere seçilmesindeki ana etken, Peyami Safa'nın bu romanda benimsediği, dinler arası diyaloga açık ve barışçı üslubun İslamiyet hakkında Batı dünyasında yaygın olan klişelere direnen niteliği olmuş. Modernite bazı yönleriyle tartışılabilir de modernleşmeci ve laik tavır, romanda önemli bir boyut olarak ortaya çıkıyor. Bu anlamda, İslamiyetin homojen bir bütün olarak algılanması yanlışına dikkat çekiliyor ve Türkiye'nin Cumhuriyet devrimleriyle elde ettiği gelişme vurgulanıyor. Dergi editörünün giriş yazısında, Türkiye'yi İslamiyetle demokrasiyi bağdaştırabilmiş istisnai bir ülke olarak sunması da anlamlı ayrıntılardan (Oskar Gruenwald. "The Globalization Paradox". s. 15). Aksoy'un ve diğer katılımcıların yazıları hakkındaki bilgilere <<http://www.jis3.org/contents2008.htm>> adresinden erişmek mümkün.

Oğuz Tansel'i Anma Etkinliği

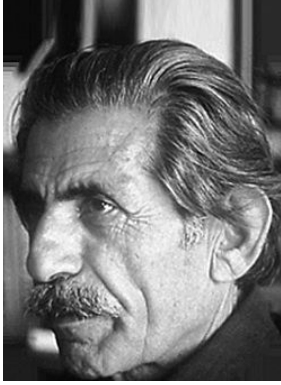
Muazzez Eser

1 Kasım 2008 tarihinde, Petrol-İş Sendikası Ankara Şubesi salonunda Tansel ailesi ve "Ankara Aydınlığı Girişimi" olarak 30 Ekim 1994 tarihinde yitirdiğimiz değerli yazar, şair, halkbilimci Oğuz Tansel'i anma etkinliği yapıldı. Ülkün Tansel'in hazırlayıp sunduğu saydam gösterisinde, sanatçının Anadolu gezilerinden aile yaşantısına, eserlerinin baskılarından şiirlerine konu olmuş temalara ilişkin görüntülere kadar pek çok resim sergilendi ve Ülkün Tansel tarafından yorumlandı. Ardından yazar ve eğitimci Ümit Sariaslan'ın Oğuz Tansel'in aydınlanmacı kimliğine dikkat çektiği konuşması ile oturuma başlandı.

Prof. Dr. Aysıt Tansel, babasının, masalları “çocukları uyutmak için değil, uyandırmak için” yazdığını belirterek, Oğuz Tansel'in “Var olmanın soylu yasası: Barış, Sevi. Barış, Sevi. Barış...” sözleri ile biten “Savaşa Hayır” isimli şiirini okudu.

Oturum başkanı Ümit Sariaslan, Oğuz Tansel'in şiirinin günlük hayatta dikkat edilmeyen söz kalıplarını, deyimleri içerdiğini; şiirlerinin, dilin topoğrafyasına yabancı birini bile bir süre sonra alıp götüreceğini söyleyerek sözü, Oğuz Tansel'in masalları üzerine konuşma yapacak olan Nermin Küçükceylan'a bıraktı. Küçükceylan, Oğuz Tansel'in masallarını çatışmalar ve iletiler, mekânlar, kahramanlar, tekerlemeler, dil ve anlatım özellikleri gibi bölümlere ayırarak hazırladığı

incelemesini sundu. Konuşmasında Oğuz Tansel'in masallarından örnekler vererek onun araştırmacı kimliğine dikkat çekti. Küçükceylan'ın konuşmasının ardından bugün halkbiliminin anlam daralmasına uğratıldığına ve halkbiliminin önemine değinen Ümit Sariaslan, Oğuz Tansel için dile getirilmiş “tren gibi bir adamdı” sözünün, Tansel'in doğru bildiğinden şaşmayan, dürüst ve ilkeli tavrıyla ne kadar örtüşüğünü vurguladı.

Günay Güner, bildirisinde, Oğuz Tansel'in ayağını Anadolu'ya basan bir şair olduğunu vurguladı ve yerel olmadan evrensel olunamayacağını dile getirdi. Tansel'in şiirlerinde adalet, özgürlük, eşitlik gibi temaların yer aldığını belirten Güner, Fakir Baykurt'un Oğuz Tansel'in masalları için söylediği “şiir gibi bir dille yeniden yazdığı masallar” sözünü vurgulayarak, şiirlerinin de masallarından ayrı düşünülmemeyeceğini belirtti.

Oğuz Tansel'in “Tutsağın Türküsü”, “Gözünü Sevdiğim” ve “Aydın Oğlu Aydın” isimli şiirlerinin Ümit Sariaslan tarafından okunmasından sonra bir bağlama dinletisi gerçekleştirildi.

Etkinlik, Remzi İnanç, Atilla Aşut, Ahmet Özer ve Mahmut Makal gibi isimlerin, Oğuz Tansel'e dair anılarını ve gerek yaşantısı gerek sanatçılığı üzerine fikirlerini dile getirmeleri ile son buldu.

<muazzez@bilkent.edu.tr>

Eleştirmen Gözüyle 90'lı Yıllarda Tiyatro

Öykü Terzioğlu

Tiyatro eleştirisinin çitasını yükselterek tiyatro ile izleyiciler ve okurlar arasında sağlıklı bir diyalog kurulmasına hizmet etmek amacıyla 1990 yılında aynı adla uluslararası örgütün bir üyesi olarak kurulan Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, her yıl verdiği ödüller ve düzenlediği etkinliklerin yanı sıra, yayınlarıyla Türkiye'deki tiyatro yaşamını zenginleştirmektedir.

Tiyatro Eleştirmenleri Birliği'nin en son yayını, *Eleştirmenin Gözüyle* başlıklı, Gülşen Karakadioğlu ve Filiz Elmas'ın hazırladığı eleştiri seçkisi. Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan ve 1923-1990 yıllarında basında yer alan eleştiri yazılarını içeren iki kitabın devamı niteliğinde olan söz konusu seçkinin yayımlanması, derneğin eski başkanlarından Gülşen Karakadioğlu'nun kitaba yazdığı “Sunu”da belirttiği üzere, sıkıntılı bir sürecin sonunda gerçekleşebilmiş. Bu çerçevede de, kitapta yer alan yazıların dikkate değer bir bölümünün Türkiye'de tiyatro emekçilerinin karşılaştıkları,

devlet kurumunun ve yetkililerinin tiyatro konusundaki bilgisizliği ve ilgisizliğinin beraberinde getirdiği sahne sayısının azlığı, yetersiz maddi teşvik, sansür gibi sanatsal yaratıyı sekteye uğratan sorun ve engelleri mercek altına alan yazılar arasından seçildiği görülüyor.

Eleştirmenin Gözüyle'de yer alan oyun eleştirileri ise, *Ayaktakımı Arasında*, *Cyrano de Bergerac*, *Dünyanın Başkenti*

(*Speer*), *Ghetto*, *Hırçın Kız*, *Leenane'nin Güzellik Kraliçesi*, *Martı*, *Orkestra*, *Suç ve Ceza*'nın yanı sıra *Hep Aşk Vardı*, *İhlamur Ağacı*, *Kedi*, *Misafir*, *Resimli Osmanlı Tarihi*, *Sevilmek*, *Sevdalı Bulut* gibi, 1990'lı yıllarda ve 2000'lerin ilk yıllarında sahnelenen telif ve çeviri eserlerin tiyatro teknikleri açısından ele alındığı yazıların yanında, klasiklerin günümüze uyarlanması, yönetmenlerin oyunculara tanıdığı özgürlük alanı, mizah ve deneyselliğe dair farklı tiyatro yaklaşımları açısından değerlendirildiği yazıları da içeriyor. Öte yandan seçkide, tiyatro ve tiyatro araştırmaları alanında yapılan çeviriler, Brecht tiyatrosunun Türkiye'de alımlanış biçimi, Aziz Nesin'in eserlerinde, Mikhail Bakhtin'in “karnavalesk” olarak nitelediği unsurların işlevi, Avrupa tiyatrosu ve Türkiye'de tiyatro eleştirmenlerine dair değerlendirme ve eleştiri yazıları da yer alıyor. Ayrıca bu seçkide, yaşamını kaybeden tiyatro emekçileri de unutulmamış. Tahir Özçelik, Hüseyin Katırcıoğlu hakkındaki yazılar bunun bir göstergesi.

Aralarında Dikmen Gürün, Hasan Anamur, Zehra İpşiroğlu, Üstün Akmen, Nursen Karas, Zeynep Oral, Atilla Sav, Sevdâ Şener, Ayşegül Yüksel ve Sevgi Sanlı'nın da bulunduğu akademisyen ve eleştirmenlerin yazılarıyla *Eleştirmenin Gözüyle* adlı seçki, kapsamlı ve çok yönlü içeriğiyle bütün tiyatro severlerin okuması gereken bir kitap.

<oyku@bilkent.edu.tr>

Kemal Özer ile Söyleşi

Seda Uyanık

Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Kültür Sanat Vakfı tarafından bu yıl on üçüncüsü gerçekleştirilen Altın Portakal Şiir Ödülü'nün sahibi belli oldu. Doğan Hızlan, Enver Ercan, Şeref Bilsel, Yücel Kayıran ve Cevat Çapan'dan oluşan seçici kurul, ödülü oy birliğiyle *Temmuz İçinde Yaralı Semah* kitabı ile Kemal Özer'e verdi.

Özer'in ödüle, "İlk kitabı *Gül Yordamı*'ndan (1959) bugüne, toplumsal hayatımızdaki kırılmaları ıskalamadan, şiirimizdeki değişimlere kayıtsız kalmadan, kendi şiirini sürekli yenileyerek diri tutan ve ötekini sesine kulak veren bir şair olması" dolayısıyla layık görüldüğü bildirildi.

1935'te İstanbul'da doğan Kemal Özer, İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenim gördü. Öğrenim yıllarında arkadaşlarıyla birlikte 1956-60 yıllarında *a Dergisi*'ni çıkardı. *Cumhuriyet* gazetesinde ve Karacan Yayınları'nda çalıştı. Kitapçılık ve yayıncılık yaptığı yıllarda, *Şiir Sanatı* (1966-68) dergisini yayımladı. 1972'de arkadaşlarıyla yeniden yayımladıkları *Yeni a Dergisi*'nin kurucu ve yazarları arasında yer aldı. 1983-90 yıllarında *Varlık* dergisinin yönetmenliğini üstlenen Özer, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ikinci başkanlık görevinde de bulundu. Kendi kurduğu Yordam Yayınevi'nde kitaplarını yayımlamayı 1989'dan beri sürdürüyor. Çeşitli türlerde 60 kitabı yayımlanan ve şiirleri 20 dile çevrilip kitap olarak Bulgaristan, Danimarka ve Hollanda'da basılan Kemal Özer ile edebî anlayışı ve Türk şiiri üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

2009 yılı "Altın Portakal Şiir Ödülü", *Temmuz İçin Yaralı Semah* adlı kitabınızla size verildi. 1993 Sivas katliamını temel alan, yaşananları, olayın insani ve siyasi boyutlarını, gericiliğe karşı mücadeleyi imgesel bir düzlemde ortaya koyduğunuz bu eseri yazma sürecinizden kısaca bahsedebilir misiniz? Bu eserinizi aldığımız "Altın Portakal Şiir Ödülü" üzerine görüşlerinizi alabilir miyiz?

Kitabımın yazma süreci, olayın yaşandığı günden başlatılabilir. Çünkü ilk adımı olayın seçilmesi oluşturuyor. Sonraki yıllar (1993–2000) araştırmayla, bilgi ve belge edinmeyle iç içe geçen hazırlık dönemi. Bu araştırma, aynı zamanda bilgi ve belge kadar, hatta daha fazla, yazılacak şiirlerin neleri içermesi ve nasıl söylenmesi için geçerli. Yazılma dönemi ise 2000–2008 arasını kapsıyor. Bu süreç sırasında, nasıl bir şiirsel tavır oluştuğuna gelince, bunun şiirle yapılacak bir "suçüstü" eylemine dönüştüğü söylenebilir.

Ödüller konusunda tavrımı çeşitli vesilelerle dile getirdim. Karşılıklı bir işleyiş söz konusu bana göre. Katılanlardan birinin seçilmesi kadar, katılanların da o ödülü seçmesi önemli. Katılanlar, bana göre, ödülün amacını benimsediği, seçici kurulu o amaçla uyumlu gördüğü, daha önce alınan sonuçları birbiriyle tutarlı bulduğu için katılmalı. "Altın Portakal Şiir Ödülü" bu açıdan değişik. Katılım beklenmiyor, yıl içinde

çıkan şiir kitaplarının değerlendirilmesi sonucunda belirleniyor. Ama buna karşılık, kazanan ozanla ilgili düzenlenen sempozyumlar, izleyebildiğim kadarıyla, ciddi ve düzeyli çalışmaları bir araya getiriyor ve önemli bir değerlendirme toplamı çıkarıyor ortaya. Bu da ödüle, öteki ödüllerden önemli bir farklılık ve seçkinlik sağlıyor.

Sadece *Temmuz İçin Yaralı Semah*'ta değil, özellikle "İkinci Yeni"den "toplumcu şiir"e yöneldikten sonra verdiğiniz eserlerde görülen, tarihî dönemlerin belirleyicisi olan toplumsal sorunların ve mücadelelerin şiirinize keşiştiği görülüyor. Bu içeriği sadece simgelerle ortaya koymaktan çok, toplumcu şiirden kaynağını alan duyarlılıkla birlikte şiir dilinize taşıyorsunuz. Bu bağlamda toplumsal bir belleği şiirinizde dönüştürdüğünüzü söyleyebilir miyiz? Şiirinizde yarattığınız bu organik bütünlüğü nasıl sağladığınızdan söz edebilir misiniz?

Önce küçük bir düzeltme: "Yönelme", yeterince kapsayıcı bir sözcük değil. Bir dönüşüm, bilinçli bir seçim söz konusu oysa. "Kesişme" sözcüğü için de aynı şey geçerli. "Yaşanan"la ilişki kuruyorsanız, bunu bilinçli bir seçimle yapıyorsunuz, "toplumsal sorunların ve mücadelelerin şiirinize keşiştiği" değil, şiirinizin bu sorunlarla ve mücadelelerle yoğrulduğu, şiirinizin içeriğini bunların belirlediği söylenmeli. Aynı biçimde, "simge" sözcüğüne ve "toplumcu şiirden kaynağını alan duyarlık" tanımına da aydınlık düşürmeli.

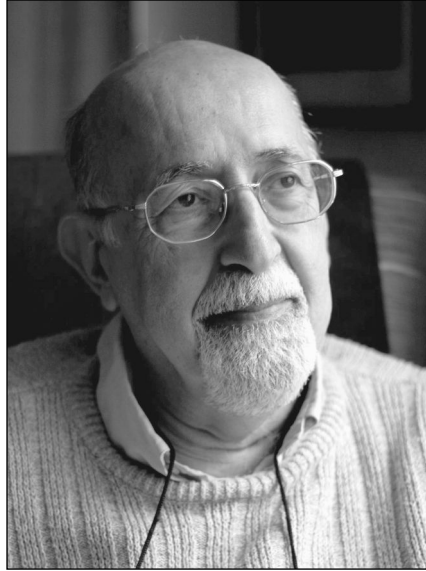
Şiirlerimin 50 yıllık toplamını bir araya getiren *XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları*'na yazdığım girişte, "Şiir karşısında hep inançlı olduğumu" söylemiştim. Şiirlerin olduğu gibi, şiir kitaplarının da yan yana geldiğinde, bir duvar kabartması gibi yaşanan çağı, içinde bulunulan toplumu, tarihsel kesiti vurgulaması gerektiğine inancımı dile getirmiştim.

Bu bakışla yazılan şiirin, ilk benimseyeceği de büyük resmi görmek olmalıydı. Büyük resim, elbette değiştirilmesi / dönüştürülmesi gereken "yaşam"dı. Bu resmi hiç gözden kaçırmadan, "yaşanan"lara baktığımı söyleyebilirim.

"Yaşananlar"dan çeşitli kesitleri ele almayı yeğledim. Kimi zaman bir olayı, kimi zaman bir sorunu ya da dönemi, kimi zaman bir duygu, tepki ya da kişisel tavrı içeriyordu bu kesitler. Onları "görünür" kılmayı amaçlayan bir bakış ege-mendi yazılanların hepsine. Yan yana geldiklerinde ise, o büyük resmi "görünür" kılmaları söz konusuydu. Tıpkı duvar kabartmalarında olduğu gibi.

Bütün bunların organik bir bütünlük içinde var olması da, yaşam ve şiir karşısındaki duruşla, o duruşun bilinçli bir toplumsal ve siyasal görüşe, bu görüşün tutarlı bir sanat anlayışına dayanmasıyla ilişkili.

İçeriğin büyük önem taşıdığı şiir anlayışınızda gözettiğiniz biçim unsurları nelerdir? Şiirinizdeki biçim ve içerik ilişkisine biraz değinebilir misiniz?

Şiirinizde estetiğin yerini nasıl konumlandırıyorsunuz?

İçeriğin hangi bağlamda önem taşıdığı; bir önceki yanıtta, büyük resmi gözden kaçırmadan bakmakla, “bakılan”ı “görünür” kılmakla özetlenmiş olan yaklaşımdan anlaşılır sanırım. Bu yaklaşım, aynı zamanda içeriğin nasıl yazılması gerektiğini de kapsıyor. Yapılan seçim, içerik kadar, dil ve söyleyiş alanında da geçerli. Şiirin organik bir bütünlüğü olması için, bütüncül bir imge ortaya koyması gerekir. Çok kullandığım bir benzetmeye yeniden başvurarak söylersem, bir merdivenin basamakları gibi olmalı. Her basamak, kendinden sonrakini hazırlamalı, inişli çıkışlı değil, gelişmeli bir ilerleyişi sağlamalı.

Bu açıdan bakınca, şöyle de diyebiliriz: Şiirdeki hiçbir ögenin bağımsız bir işlev taşımadığı, bütünü bir yana bırakıp şu dize ya da şu imge ne kadar güzel diyemeyeceğimiz bir yapısal anlayış. Bu anlayışı kurgusal bir kalıp olmaktan çıkararak ise, şiirin ele aldığı neyse, o içeriğe uygun dili ve söyleyişi aramak, o dili ve söyleyişi geliştirerek “söylenen”i yansıtır kıvama getirmek.

Buna ek olarak, bu arayış serüveninin kitaptan kitaba geçirgenliği olduğunu, her kitapta varılan sonuçların bir sonraki kitabın hazırlığı içinde yer aldığını, kitaplar yan yana geldiğinde, birindeki söyleyişin ötekinde yinelenmediğini, içerikle söyleyiş ilişkisinin estetik açıdan birbirini bütünleyen bir görünüme yönelmesi gerektiğini de söylemek isterim.

1950’li yıllardan beri edebî faaliyetlerini sürdüren, ideolojisini verdiği ürünlerde ortaya koymaktan kaçınmayan bir aydın, şiir yazarla şairin karıştırılmamasına dikkat çekerek şair olmak isteyen kişinin şairliğin gerekliliklerini yerine getirmesi gerektiğini ifade eden bir şair olarak günümüz Türk şiirini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Genelleme yapmak, her zaman amaca tam ulaşmayı sağlamıyor. Günümüz Türk şiiri deyince de bu sakınca söz konusu. Üstelik günümüzü, “Bugüne nasıl gelindi?” sorusuyla birlikte ele almak gerekir. Büyük ölçüde, o büyük resmi görmeyen, daha önemlisi görmek istemeyen, dolayısıyla siyasallıktan, toplumsallıktan kaçmayı önemseyen, ideolojik yaklaşımı şiirle bağdaştırmaktan uzak bir genel görünüm çıkıyor karşımıza ilk bakışta. 1980’de bu kırılmayı doğuran ve sarsıntılara yol açan koşullar, bugünkü görünümün ipuçlarını barındıran bir yargıyla kendini göstermişti. Anımsanacaktır, bir yazıda sözü edilen 6 ozan için, yine bugünün adı ön sıralarda anılan bir ozanı “Bunların 3’ü ozan, 3’ü toplumcu” demişti. Bu yaklaşım, dize ve imge gibi öğeleri önemsemeyi, şiirin büyük davalarla uğraştığı, bir “maznun edebiyatı”na dönüştüğü suçlamasının ardından bireyi “ihmal” etmenin onarılması adına küçük ayrıntılara yönelmeyi getirdi. Böylece yaşamdan kaynaklanan şiir, yerini büyük ölçüde şiirden kaynaklanan şiire, organik şiir yapısı da çağrışımlara dayalı omurgasız bir yapıya bıraktı.

Kırılmanın ardından son 30 yılda bu saydığım değişimlerle oluşan bir şiir havuzu var şu an. Çoğu ozan, her dönemde olduğu gibi, günün ortalamasıyla şiir yazıyor. Ortalamanın dışına çıkanlar yine her zamanki gibi sayıca az. Bunların bir bölümü, dünya şiiri olarak algıladıkları birtakım değerleri benimseyip kendi toplumları ve insanları için değil, bir çeşit “referans” şiiri yazıyor. Bir bölümü de kendi şiirlerinin ortalamasını sürdürüyor artık. Ne yazık ki kendilerine uydular yaratarak ve onları besleyerek.

Genelleme yapmanın sakıncalarını göze alarak ancak bunları söyleyebiliyorum. Bu saptamalardan birtakım sonuçlara ulaşmak için kapsamlı inceleme ve araştırmalara gerek olduğu da açık.

Bugüne değin Lubomir Levçev, Georgi Cagarov, Federico Garcia Lorca, Pablo Neruda, Liçezar Elenkov gibi şairlerden ve bazı Macar kadın şairlerden şiir çevirileri yaptınız. Çeviri sürecinizi ve şiir çevirisinde temel aldığınız ölçütleri anlatabilir misiniz?

Yıllarca ülkesinden uzak yaşamak zorunda kalan bir ozanın (Fahri Erdinç) Türkçeye Bulgar ozanlardan yaptığı çevirilere katkıda bulunmamı istemesiyle başladı bu süreç. 1980’den sonra ülkemizde yaşananlar, bunların arasında toplumcu şiire yapılan saldırılar, bu konuda da yapmam gerekenler bulunduğu götürdü beni. Özeti “Batı’da artık böyle şiir yazılmıyor” olarak belirlenebilecek bir çağdışılık suçlamasına karşı, “Ayn Öteki Yüzü” genel başlığı altında çeviriler yapmayı, daha doğrusu işbirliği yoluyla katkıda bulunmayı önemsemem. Saydığımız ozanlara Macaristan’dan Attila József ve Miklos Radnóti’yi, Danimarka’dan Erik Stinus, Sara Stinus, Niels Hav’ı da katarsak ortaya çıkan toplama bakarak, her şeyden önce bu ozanların dünyasıyla ve sanatıyla bir uyum içinde olmayı en önemli ölçüt olarak gördüğümü söyleyebilirim.

Şiir, deneme, öykü, anı gibi pek çok türde eser vermeniz yanı sıra çocuk kitapları da yayımladınız? Bu konuda çalışma fikri nasıl doğdu?

Şiir için benimsediğim ve fırsat buldukça dile getirdiğim yaşamı bütün alanları ve olanaklarıyla yansıtmaya anlayışı, en büyük etken. Şiir dışındaki bütün sanatsal türler, yaşamı yansıtmaya / yaşananla ilişki kurma amacına, bu alan ve olanakları kullanma yoluyla nasıl bir çeşitlilik sağlıyorsa, çocuklar için yazmayı da ekleyebiliriz buna. Üstelik ülkemizde çocuklar için yazılanları ve yayımlananları yakından tanıyıp bu alandaki sömürüyü gördükten sonra, bunun yalnız toplumsal değil, aynı zamanda sanatsal bir sorumluluk getirdiğini daha da önemser oldum.

Son olarak gelecekteki projelerinizden biraz söz edebilir misiniz?

Yazılmış ve yayımlanmışlar arasında, bu yıl yeniden toplu basımını düşündüğüm şiirler başta geliyor elbet. Bunu, yazılmış ve yayımlanmış yazıları (yenilerini de katarak) bir araya getirecek bir başka toplu basım izliyor: “Şiir ve Yaşam”. Çeviri şiirlerin “Ayn Öteki Yüzü – Batı Şiirinden Örnekler” adı altında sunulması bir başka tasarı. Yine bu yıl, ilk kitabım *Gül Yordamı*’nın 50. yıl özel basımını yapmak söz konusu. Günlüklerin daha önceki ciltlere ek olarak, 1999–2009 arasında yazılanlarını bir araya getirmek de öyle.

Yazılmakta olanların başında ise anılar geliyor. Çocukluk yıllarıyla ilgili olanları, “Çocukluk Anayurdum” adı altında yazmayı sürdürüyorum. Bölüm bölüm dergilerde yayımlanan “Anıların İçinden” dizisi de gündemde.

Yazmayı tasarladıklarımın başında da, 1970’ten bu yana sürekli gündemde bulunan “16 Haziran Kavşağı” adlı şiir kitabı bulunuyor.

Kant Estetiği ve Yazın Kuramı

Nefise Abalı

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim üyelerinden Onur Bilge Kula'nın 2008 yılının Temmuz ayında Doruk Yayıncılık tarafından yayımlanan *Kant Estetiği ve Yazın Kuramı* adlı kitabı, Immanuel Kant'ın *Yargı Gücünün Eleştirisi* başlıklı yapıtına ve bu yapıt etrafında gelişen Kant estetiğine ilişkin kuramsal tartışmalara dayanıyor. *Kant Estetiği ve Yazın Kuramı*, Kula'nın önsözde belirttiği gibi "genel anlamıyla edebiyat üretimine ve alımlamasına, dolayısıyla yazın kuramının gelişimine, öncelikle de terminoloji alanındaki boşluğun doldurulmasına katkı yapmak amacıyla hazırlanmıştır" (15).

"Yazınsallığı Oluşturan Başlıca Özellikler Nelerdir?" başlığı altında, Kant felsefesiyle yazınsallık arasındaki ilişkiye değinerek kitabına giriş yapan Kula, Friedrich Nietzsche, Hans Vaihinger ve Roman Jakobson'un yazınsallık bağlamında görüşlerine yer vererek Rus biçimciliği

üzerinde duruyor. Bu bölümün devamında da John Rogers Searle, Jean Paul Sartre, Jacques Derrida, Terry Eagleton ve Jonathan Culler'ın yazınsala ve yazınsallığa ilişkin kavramlarını ele alıyor.

Kant Estetiği ve Yazın Kuramı'nin bölüm başlıkları okuyucuyu yönlendirmesi bakımından oldukça açıklayıcı. Alt başlıklarının çoğu soru şeklinde oluşturulmuş: "Sanat ya da Estetik Beğeni Yargıları Amaçsız mıdır?", "Estetik Beğeni Yargılarının Özellikleri Nelerdir?", "Sanatsal Yapıtların Amaçlılığı ve Çok-Anlamlılıığı Nedir?", "Öznel Beğeni Yargıları Benzeşebilir mi?", "Sanat Eleştirisinin Sınırları ve Olanakları Nelerdir?", "Güzele İlişkin İlgil Dolaysız, Amaçsız ve Nedensiz Olabilir mi?", "Güzel Sanat ile Dâhilik Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?", "Sanatlar, Değerleri Bakımından Karşılaştırılabilir mi? Ya da Sanatlar Arasında Şiirin Değeri Nedir?" ve "Güzelin Bilimi Olabilir mi?". Bu bölümlerde Kula, Kant'ın estetik anlayışı temelinde Friedrich Nietzsche, Georg Lukács, Theodor Adorno, Jean Paul Sartre, Georg Bertram, Gottlob Frege, Jacques Derrida ve Paul de Man'ın görüşlerine yer vererek yukarıdaki sorulara yanıtlar alıyor.

Kant Estetiği ve Yazın Kuramı'nda Kula'nın dil beğenisi de dikkat çekiyor. Yazarın, birçok kuramsal terimin yerine kullandığı öztürkçe karşılıklar (ilk kullanımda parantez içinde terimin özgün yazımı belirtiliyor) ve kitabının yazınsallığını oluşturan diğer öztürkçe sözcükler her ne kadar okuyucunun alımlamasını yavaşlatsa da kuramsal terminolojiye katkıda bulunan bir kaynak kitap olduğu söylenebilir.

Türkçe yazınsal eleştiri ve kuramsal terminoloji konusunda bir boşluğu dolduran *Kant Estetiği ve Yazın Kuramı*, şüphesiz yazınsal estetik alanında akademisyenler ve öğrencilere yeni açılımlar sağlayacak.

<nefise@bilkent.edu.tr>

Boşluktan Doğan

Ayşegül Utku Günaydın

Mahmut Temizyürek'in *Boşluktan Doğan* adlı kitabı, 21 deneme ile özellikle son 60 yılda Türk şiirinde yaşanan gelişmeleri tarihsel bir perspektifle ele alırken, şairlerin "şahsiyet oluşumu" sorunsalı üzerine yoğunlaşıyor. Kitap, Türkiye'de ve dünyadaki siyasal gelişmeler ve akımlar öncülüğünde şiirde yaşanan süreci, kırılmaları, dönüşümleri, eleştiri geleneğiyle koşut bir biçimde ele almaya çalışıyor. Yöntem konusunda Temizyürek, " 'öznellik' bir zamanlar 'nesnellik'in kazandığı büyük itibarı hak edecek çapta öne çıkıyor" ifadesini kullanıyor. Bununla birlikte kitapta yer alan yazılar, eleştiri pratiğinin somut göstergeleri üzerinden ama aynı zamanda öznellik tavrı ötelemeyen bir yaklaşımla inşa edilmiş.

Boşluktan Doğan'da yer alan metinlerin ortak noktasının, seçilen şairin benlik tasarımı ve öznenin kurucu özellikleri üzerinde birleşmesi olduğunu söyleyebiliriz.

Yazılar, özne kuruluşuna koşut olarak şairin hangi poetika ya da manifestolardan yararlandığına, gelenek ile kurduğu bağa ve dönemin şiirin inşasındaki rolüne ağırlık veriyor. Bu nedenle yazarın zaman zaman şairlere ve şiirlere yönelik olarak altını çizdiği sorunlar ve getirdiği eleştiriler, verimli bir okuma olanağı sunmakta.

Temizyürek, Türk şiir tarihini uzunca bir süre egemenliği altına alan ve yönlendiren "Garip" ve "İkinci Yeni" akımları üzerinde de önemli tespitlerde bulunmuş. "İkinci Yeni"den sonra "bir yoksunluğun göstergesi olarak şiirde yaşanan bolluğa, 1970 sonrası yaşanan "manifestolar" döneminin sorunlarına ve daha sonrasında yerleşen, kuşaklara göre şiir tanımı anlayışını sorguluyor. Ardından 80'li yıllara ve şiirde yaşanan dönüşüme yer veren Temizyürek, son olarak günümüz şiirinin melez yanı üzerinde durmuş. Yazar, buna karşın Türk şiiri söz konusu olduğunda hep bir yanı eksik kalacak bir tarihten söz edildiğinin de altını çiziyor (22).

Temizyürek'in ikinci yazısı Nâzım Hikmet'in nasıl bir "şiişsel benlik" olduğu sorusunu yanıtlamaya çalışıyor ve şairin şiir sürecinde yaşadığı kırılmaları, geleneksel şiir ile yeni şiir arasında kalışı ve yeni biçimin yarattığı kaygılar ile lirizme yönelişi üzerinde duruyor.

Kitapta bir diğer dikkat çeken yazı, "Azaplıktan Şiir İle Kurulan" başlığıyla Behçet Necatigil üzerine. Temizyürek, Necatigil'in şiirini öznellik gibi algılanacak birinci tekil kişi üzerine kurmasının yanıltıcı olduğunu dile getirirken şairin bu "ben"i nasıl ötekileştirdiğini inceliyor.

Mahmut Temizyürek, kitabın son yazısı olan "Bir Dilden Bir Dile Göçmek Ya da Kayıptan Doğan"da ise Bejan Matur, Metin Kaygalak, Kemal Varol, Selim Temo ve Mehmet Butakin gibi Türkçe şiir yazan Kürt şairlere yer veriyor.

<utkug@bilkent.edu.tr>

Şiirin Tohumuz Rüzgârından Esintiler

Esra Kavasoglu

Bilkent Üniversitesi doktora öğrencilerinden Emrah Pelvanoğlu'nun ilk şiir kitabı 2009 Ocak ayında Hayal Yayınları'ndan çıktı. 2003 yılından beri *Dergâh*, *Millî Folklor*, *Varlık*, *Yasak Meyve* gibi önemli edebiyat dergilerinde tanıtım, inceleme yazıları, söyleşiler ve çeviriler; 2002 yılından bu yana da çeşitli dergilerde şiirler yayımlayan Emrah Pelvanoğlu, birikimlerini şiirlerine aksettirerek okurlarıyla buluşturmuş oldu.

Gölgesi Geçilen Nehir adlı kitabında şair, “emrah p.” imzasını kullanıyor. Kitap “denize sarılır olsa bir ırmağın ortası”, “nil ve rah”, “cümleler” ve “defter” olmak üzere dört bölüm, toplam otuz beş şiirden oluşuyor.

Şiirlerin isimleri de şairin imzasıyla işbirliği içinde. “Nef'i”, “Es'ad”, “Galip” ve “Haşim” şiirleri hariç bütün şiirlerinin ismi küçük harflerle yazılıyor.

Şiirlerde ilk dikkati çeken özellik, ahenk. Şair ahengi ses tekrarları, kelime tekrarları, mısra tekrarları ve özellikle “defter” bölümündeki şiirlerinde kafiyeye ve redifle sağlıyor:

“Sözün aynasında yüzüm yürümez
Dilin ağrısı bu tohumuz rüzgâr” (13).

Gölgesi Geçilen Nehir modernle geleneğin iç içe okunduğu bir eser. Şair simgelerle kurduğu post-modern şiirlerinin içine divan edebiyatı mazmunlarını koymakla kalmamış bu geleneğin kurgu-

larını, inançlarını da yansıtmış.

Kitapta yer alan şiirlerde çoğunlukla aşk, ölüm, ayrılık temaları işlenmiş. “suya yordam” ismini taşıyan şiirde bahsedilen ayrılık ve yalnızlık, aşkın çok uzaktan gelen sesiyle duyuruyor kendini:

“yokluğu ben adınla çözdüm
ellerindeki taş tapınağın gölgeleri
kanatlarında gergin o sonbaharlı gülün
sesinde boğulduğum karnaval sesi” (14).

Bunun yanı sıra “minyatür” ve “pax ottomana” gibi şiirleri şairin tema genişliğinin kanıtları niteliğinde.

Şiirlerin dikkat çeken bir başka özelliği ise Türk tasavvuf kültürünün bazı öğelerinden sık sık faydalanılmış olması. “dervişin su okuduğu tasarlarda” ve “pîr” isimli şiirlerde bu kültürün izlerini görmek mümkün. “göç” isimli şiirinde ise Yusuf ile Züleyha kıssasına yapılan telmihler ve “gece” isimli şiirde yapılan telmih, şiirlerde yer alan dinî motiflerden yalnızca birkaçı:

“Sesinde ‘Ol!’ macerasıyla varlığın söz adımları
Geceyi gördüm belleği maviden öksüz” (40).

Emrah Pelvanoğlu okuyucuya burada değindiklerimizden çok daha fazlasını söylüyor şüphesiz. Üstelik kulak verilmeyi de fazlaca hak ediyor.

<kavasogl@bilkent.edu.tr>

Sesim Kan Kaybediyor

M. Gül Uluğtekin

Şiirleri on yıla yakın zamandır çeşitli dergilerde yayımlanan Bilkentli genç şair Burak Tokcan'ın ilk şiir kitabı *Sesim Kan Kaybediyor*, 2008'de Damar Yayınları'ndan çıktı. Bilkent Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olan Tokcan, hâlen üniversitenin yayın biriminde metin

yazarı olarak çalışmakta. 1999 yılından bu yana yayımlattığı şiirleriyle, 2001 yılından itibaren toplam sekiz ödüle layık görülen Tokcan'ın yapıtlarının yayımlandığı dergilerden bazıları şunlar: *4 Mevsim*, *Kıyı*, *Beşparmak*, *Damar*, *Çağdaş Türk Dili*, *Ünlem*, *Kitap*, *Gökyüzü*, *Yom Sanat*, *Evrinsel Kültür*, *Patika*, *Koridor*, *Mavi Liman*, *Yokluk*, *Deliler Teknesi*, *Kül Öykü* ve *Sanat Cephesi*.

Aşk ve yalnızlık izleklerinin öne çıktığı *Sesim Kan Kaybediyor*, “Sustukça Çiçeklendim” ile “Yaşımın Büyük Yalnızlığım” adlı iki bölüme ayrılmış. Şiirlerin uyandırdığı bütünlük duygusu, ritim ve ahenk sağlayan çeşitli öğelerin oluşturduğu döngüsellik ile sağlanıyor. Döngüsellik izleri, doğaya yapılan göndermeler ve bazı dizelerin başta ve sonda tekrarlandığı örneklerde sürülebilir. Şiirlerin çoğunun son dizesi, okuyucunun zihnini başlığa ve ilk dizeye geri döndürüyor. Şiirsel gerilim, şiirin bütününe yarattığı ritim duygusu ile çarpıcı dizelerin ayrıksılığı arasındaki mücadelede hissediliyor. Çoğunlukla şiirin ortasında ve sonunda yer alan bu dizeler, kimi zaman şiirlerin döngüsel bütünlüğünü kırarak şiirsel gerilim yaratıyor. Kimi zaman da şiirleri bu dizelerden okumaya başlamak, ayrı bir anlam zenginliği üretiyor. Bu dizelere “kırılan bir yaprak / her bahar / yeniler mi kendini”, “yüreğimde boy veren uçurum / ıtır kokan bir dolunaydır şimdi”, “senin susuşun yollar boyudur / çocuklar sesine saklanı”, “gülüşüme yerleşti duruşun / yoktun”, “yorgun mevsimler dokur martılar / kanayan gergefinde günlerin” gibi örnekler verilebilir.

Şiirlerin biçimsel açıdan dikkat çeken özellikleri arasında, hiçbir noktalama işaretine yer verilmemesi ile dizelerin genellikle az sözcükten oluşması, aralarında boşluklar bulunması ve bazılarını ortadan ayıran “ / ” işaretinin kullanılması sayılabilir. Böylece, bütünlüğü görsel olarak da bıçak gibi kesen dizeler, bazen ahengi yok eden sert bir etki yaratırken bazen döne döne kapanmayı önleyen yerinde bir müdahale olarak biçimlenir. Şiir sesindeki döngü ve ahengin yarattığı duygunun, “kırılan” ve ayrıksı dizelerle bir arada varoluşu şiiri diri kılar. Aynı biçimde, temel izlekler olan aşk ve yalnızlık arasındaki gerilim de anlam ve çağrışım zenginliği açısından olumlu etki yaratır.

Tokcan'ın şiirlerinin en etkileyici yanı, okuru çağrışımlar yoluyla duyuların birbiri yerine geçebildiği bir hayal dünyasına sürüklenmesi. Bu duyusal çeşitlilik ve yoğunlaştırılmış imgeler dünyası, sezgisel keşiflere açık bir okuma deneyimi vaad ediyor.

İlk şiirlerin olası acemiliklerinden uzak bu ürünlerden sonra, Tokcan'ın şiirini farklı izleklere ve yeni biçimlere açmayacağını izlemek ilgi çekici olacaktır.

<mgul@bilkent.edu.tr>

Hikâye: Performans Kuramı Gözüyle Halk Romanları

Aslı Uçar

İlhan Başgöz, 2008 yılında yayımlanan *Hikâye: Turkish Folk Romance as Performance Art* (Hikâye: Performans Sanatı Olarak Türk Halk Romanı) adlı son kitabında âşık edebiyatı geleneğini tarihsel ve kuramsal olarak çözümlüyor. Başgöz'ün çalışması sadece Türkiye'deki halkbilimine değil, Vladimir Propp'un biçimbilimine ve performans kuramına getirdiği yeni açılımlarla uluslararası folklor çalışmalarına da özgün ve bilimsel bir katkıda bulunuyor. Yazar, kitabının önsözünde performans kuramını Türkçe hikâyelere uygulamayı amaçladığını belirtiyor (vii). Bununla birlikte, İlhan Başgöz'ün kitabını kuramın sözel anlatılara birebir uygulandığı bir çalışma olarak değerlendirmem gerekir, çünkü kitap bir yandan Türk halk romanı kavrayışını sistematik olarak geliştirirken diğer yandan da performans kuramını ayrıntılı bir biçimde inceleyerek derinleştiriyor.

Altı bölümden oluşan kitabın giriş bölümünde Avrupa ve

Orta Doğu'da romans geleneğinin tarihsel gelişimi üzerinde durulmuş. Kitabın ikinci bölümü, Âşık Sabit Müdâmi tarafından icra edilen "Âşık Garip ve Şah Senem" hikâyesinin performansına ve tam metnine ayrılmış. İlhan Başgöz, *Hikâye*'nin üçüncü bölümünde ise âşık biyografilerindeki ortak özellikleri araştırmış. "Pattern and Structural Analysis of the Hikâye" (Hikâyenin Kalıbı ve Yapısal Çözümlemesi) başlıklı dördüncü

bölümde ise aile, hikâyenin temel birimi olarak karşımıza çıkıyor. Propp'un biçimbiliminden yola çıkan Başgöz, Propp'u sadece biçime yönelip içeriği göz ardı etmekle eleştiriyor. Kendi çözümlerinde ise ortaya koyduğu biçimsel yapıyı somutlaştırarak bu yapının toplumsal ve psikolojik önemi üzerinde duruyor.

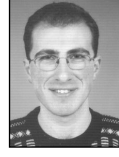
Başgöz beşinci bölümde icra edilecek hikâyenin seçiminden hikâyenin "çıkış kapısı"na kadarki performans sürecini serimlerken geleneksel kültür ve çağdaş gerçeklikler arasında bir köprü oluşturan âşığın değişen rollerini de çözümlüyor. *Hikâye*'nin dinleyiciyi konu alan son bölümünde ise dinleyicinin performans sürecindeki rolüne dair ilginç örnekler verilmiş. Son bölümde yazar kadın âşık ve dinleyici konusunu ele alsada, kadının âşığın hikâye anlattığını duymadığı ve sadece kadınlara yönelik bir hikâye icrasında bulunmadığı için bu konuya ancak kısaca değinebiliyor.

Sonuç olarak, *Hikâye*'de performans oluşturan öğeler âşık, metin ve dinleyici arasındaki dinamik etkileşim çözümleniyor. *Hikâye*'nin genelde folklor kuramları, kültürel araştırmalar ve Ortadoğu çalışmalarıyla ilgilenen herkes, özelde ise performans kuramı ve Türk aşk hikâyesi geleneğini araştıran bütün halkbilimciler ile Türk edebiyatı öğrencileri için ufuk açıcı bir çalışma olduğu söylenebilir.

<asliu@bilkent.edu.tr>

Çağdaş Türk Öyküsü İngilizcede

Uygur Aydemir

Belli başlı yazarlar dışında Türk edebiyatının yurt dışında tanınmıyor olmasından uzun zamandır şikâyet ediyorduk. Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Suat Karantay'ın editörlüğünü üstlendiği *Contemporary Turkish Short Fiction: A Selection* kitabı bu eksikliği gidermek için hazırlanmış.

Feridun Andaç'ın Türk öyküsünün serüvenini özetlediği kısa bir önsöz yazısına sahip olan kitapta 32 yazarın 43 hikâyesi bulunuyor. Bunların arasında Nâzım Hikmet, Yusuf Atılgan, Tezer Özlü gibi Türk edebiyatının rüştünü ispatlamış şair ve yazarlarının yanı sıra ülkemizde bile az tanınan yazarların öyküleri de yer alıyor. Henüz ilk cildi yayımlanmış olan bu kitabın ikinci cildinin de yayımlanmasıyla Türk edebiyatının yurt dışında takip edilmesi daha kolay hâle gelecektir.

Kitaptaki çevirilerden Erendiz Atasü'nün "Under a Foreign

Sky" ve Zeynep Oral'ın "Five Minutes To Five" hikâyelerinin çevirilerini yazarların kendileri yapmış. Ayrıca, aslen İngilizce yazılmış olan Talat S. Halman'ın "An Ottoman Fugue" ve Gönül Pultar'ın "Leda and the Swan" isimli hikâyeleri de kitapta yer almaktadır. Diğerlerinin hemen tamamı ise farklı çevirmenlerin elinden geçmiş. Bununla beraber çevirilerin birçoğuna editör Suat Karantay ile geçtiğimiz sene bu dönemlerde kaybettiğimiz değerli öğretim üyesi Jean Carpenter Efe'nin eli değmiş.

Bu kitaptan bahsedeceğimiz bir yazıda kitabın olmasını mümkün kılan internet sitesine değinmeden geçmek yanlış olacaktır. Kitaptaki çeviriler önceden <http://www.turkish-lit.boun.edu.tr/> adresindeki "Contemporary Turkish Literature" isimli internet sitesinde yayımlanmışlardı. Bu site, kurulduğundan bu yana Türk edebiyatının uluslararası okura sunulmasını sağlayan, alanındaki en kapsamlı ve en özenli site hâline geldi. Kitaptaki çeviriler ve kitaba girmemiş olan birçok çeviri hâlen bu adreste Türk ressamlar tarafından yapılmış olan yağlı boya resimler eşliğinde okunabilir.

Bu kadar geniş yelpazeden seçilmiş yazarların kendilerine has üsluplarının, eserin üretildiği dilden başka bir dilde korunabilmiş olması kitabı daha da değerli kılmaktadır. Bu yüzden bu seçki, Türkçeden İngilizceye çeviri ile uğraşanlar için de önemli bir örnek teşkil edecektir. Tam da bu sebeple, böyle bir kitabın girişinde çeviri süreci ya da bu proje ile ilgili birkaç not olsaydı ve de sadece yazarlar hakkında değil çevirmenler hakkında da bilgi verilseydi, bu, okurlar için daha faydalı olabilirdi. Yerellikten ziyade evrensel temaların işlendiği hikâyelerin ağır basmasıyla göze çarpan kitap, bu özelliğiyle mümkün olan en çok sayıda uluslararası okuyucuya ulaşarak Türk edebiyatının tanıtımına büyük katkı sağlayacaktır.

<uygara@bilkent.edu.tr>

Osmanlı Türkçesi Sözlüğü

Ömer Faruk Yekdes

Sözlükler bilimsel çalışmaların önemli araçlarından biridir. Söz konusu olan dil, özellikle de bugün kullanılmayan Osmanlıca gibi bir dil olunca sözlük vazgeçilmez oluyor. Dolayısıyla bu konuda çalışmalar yapılması, dönemin ihtiyaçlarına ve bilimsel gelişmelere göre yeni sözlüklerin hazırlanmasını gerektiriyor.

İsmail Parlatır'ın, 2006'da Yargı Yayınevi tarafından yayımlanmış olan *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* böyle bir çabanın ürünü. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmış olan Parlatır, 1993–2001 yılları arasında Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Başkanlığı'nı da yürütmüş. Dolayısıyla hazırlamış olduğu sözlük, akademik birikiminin ürünü olma özelliğini de taşıyor.

Parlatır, giriş yazısında, son dönemde yapılan bilimsel çalışmalar sonucu, “Osmanlı Türkçesi” sözünün,

“Osmanlıca”nın yerini aldığına ve buna paralel olarak üniversitelerdeki “Osmanlıca” derslerinin adının “Osmanlı Türkçesi” olarak değiştirildiğine işaret ediyor ve bundan dolayı, hazırlamış olduğu sözlüğü “Osmanlı Türkçesi Sözlüğü” biçiminde adlandırdığını dile getiriyor (5).

Yazar, Osmanlıca’yı “Türkçenin yapısına Arapça, Farsça ve o dönemde kullanılan Batı kökenli söz varlıklarının yerleşmesiyle

oluşan” (5) bir dil olarak tanımlayıp, mevcut sözlüklerin Batı kökenli kelimeler bir yana, Osmanlıca'nın temeli olan Türkçe kökenli kelimelere bile yer vermediklerini ifade ediyor.

Parlatır bu eksikleri göz önünde bulundurarak hazırladığı *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*'nü “Osmanlı döneminde kullanılmış bulunan Türkçe, Arapça, Farsça ve Batı kökenli sözleri, galat da olsa, Osmanlıca'nın ruhuna uygun olarak sözlük bilimi ilkeleri çerçevesinde bir araya getirmeyi amaçlayan bir eser” (6) olarak niteliyor.

Sözlüğün ikinci bölümünde Osmanlı Türkçesinin Arap alfabesine göre hazırlanmış bir dizini bulunuyor. Dizin, yanlış okumaları önlemek için işlevsel bir rol üstleniyor. Osmanlı dönemindeki metinlerde sıkça rastlanan “mitolojik, antik ve tarihsel bir değer taşıyan özel adların da sözlükte yer alması” (8) sözlüğün ayırt edici özelliği olarak öne çıkıyor.

Kaynak olarak kullanılan sözlüklerden ve taranan metinlerden derlenen örnek cümlelerin, “soyut ve mecazi anlamlara” açıklık getirmek amacıyla kanıt olarak sunulması, sözlüğün başka bir özgülüğü (7). İç madde yöntemiyle Doğu kökenli sözcüklerin madde başlıklarının altında, o sözcüklerle ilgili tamlamaların yer alması ve “teklik ve çokluk biçimlerinin düzenli olarak gösterilmesi” (7) sözlüğün kullanımını kolaylaştırması bakımından işlevsel. Atasözü ve deyimler dışında 75.000 civarında sözcük içeren bu çalışmanın, Türk edebiyatı öğrencileri ve akademisyenler için önemli bir kılavuz olduğu söylenebilir.

<yekdes@bilkent.edu.tr>

Fatma Aliye ve Osmanlı'da Kadın

Nağihan Gür

Fatma Aliye'nin 1892'de hatıra şeklinde yazdığı *Nisvân-ı İslam* adlı kitabı Orhan Sakin tarafından günümüz Türkçesine aktarıldı. Ekim Yayınları'ndan çıkan kitap, *Osmanlı'da Kadın: Cariyelik, Çokeşlilik, Moda* adıyla okurla buluştu. İlk olarak *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika edilen kitap; harem hayatı, cariyelik, çokeşlilik, evlilik, boşanma, örtünme, moda ve oruç gibi çeşitli konuları içermektedir. Avrupalıların Osmanlı kadınları hakkında yanlış kanaatlerini değiştirmek amacı güden yazar, bu konuları İslami değerler, şer'i hükümler, örf ve geleneğin belirleyiciliği düzleminde tartışmaya açmıştır.

İstanbul'a gelen Avrupalı kadınları ağırlayan Fatma Aliye, onların Osmanlı kadınları hakkındaki yanlış bilgilerini görmüş ve bu konuda duyduğu şaşkınlığını dile getirmiştir. Ayrıca, Avrupa'da yazılan seyahatnamelerin “hayali hikâyeler”e (10) benzediğini belirten yazar, bu yanlış hükümlerin birçoğunun

bu kaynaklarda da yer aldığını söyler. Bu durumu, alafranga ve İslam dini hakkında bilgisi olmayan ailelerin Avrupalıları yanlış bilgilendirmesiyle ilişkilendiren Fatma Aliye, bu yanlışlığın ancak, dini hükümleri bilen ve millî geleneklerini koruyarak yaşayan ailelerden alınan doğru bilgilerle düzeltileceğini vurgular.

Osmanlı'da Kadın, “Sunuş” ve “Giriş” bölümlerinin ardından “Sohbet” başlığı altındaki üç

bölümle devam eder. Kitap, diyaloglar şeklinde kurgulanmış olan canlı tasvirleriyle okuru âdeta bu konuşmaların içine dâhil eder.

“Birinci Sohbet” başlıklı ilk bölümde, Madam F. ile bir rahibe tarafından ziyaret edilen anlatıcı, konuklarıyla cariyelik konusu ve İslamiyet'in Hz. İsa'ya bakışının üzerine derin bir sohbete girer. “İkinci Sohbet” başlıklı bölüm, Parisli astronomi ve geometri bilgini olan Madam R.'nin ramazan ziyaretini içermektedir. Madam R. şahsında örnek alınası ideal Avrupalı kadın modelini tanımlayan anlatıcı, yüksek ahlak sahibi gördüğü madamın bilgi ve tecrübesini takdire değer bulur. “Üçüncü Sohbet” başlıklı son bölümde, “Giyim kuşam ve moda, boşanma, alaturka giyim, ev işlerinde kadın” konuları yer almaktadır. Her üç sohbet de Avrupalı bayanların yanlış kanaatlerinin düzeltilmesiyle nihayet bulur. Bu noktada, diyaloglar şeklinde tartışmaya açılan bu konular, “Müslüman kadınların gerçek durumlarını” (11) ortaya koymaya çalışan yazarın amacına uygun bir şekilde tartışılmış olur.

“Müslüman kadınları mazlum ve mağdur sanıp bu konuda şiddetli tenkitlerde bulun[an]” (12) Avrupalılara, bu kanaatlerinin yanlışlığını gösteren ve onları doğru olanı görmeye sevk eden Fatma Aliye'nin söz konusu kitabı, şüphesiz, günümüz okurunun o dönemin tartışmalarına dair birikimini tekrar gözden geçirmesi açısından önemli bir kaynaktır.

<nağihan@bilkent.edu.tr>